УДК 378.22-059.1:929SYMON

Аляксандра ВАЛОДЗІНА
(Бухарест, Румунія)
ORCID https://orcid.org/0000-0002-2557-4815
DOI: 10.15330/hal_swc.8.105-128

Мирослав ВОЛОЩУК
(Івано-Франківськ, Україна)
ORCID https://orcid.org/0000-0002-1737-7205
DOI: 10.15330/hal_swc.8.105-128

ВАЛЬДЕНСЬКИЙ МАГІСТР SYMON DE GALICZ DE UNGARIA

Стаття присвячена встановленню походження занотованого в Ерфурті 4 вересня 1391 р. протоколом допиту інквізитора Петера Цвікера вальденського магістра, кравця (чи шевця) Симона de Galicz de Ungaria. Шляхом ретельних студій записів особи та його афіліації, а також десятків прикладів правопису з погляду лексики і семантики окреслення Galicz (та схожих до нього) автори дійшли висновків про належність допитаного до групи іноземних майстрів кравецької або шевської спеціальностей з Галича. Гіпотетична належність до якогось із населених пунктів Угорського королівства, локалізованих у північних чи східних комітатах країни (Галич, Глоговець, Голіч, чи Ґалоч) не підтверджена джерелами. Terminus ante quem 1387 р. Симон мешкав у місті над Дністром та, очевидно, підтримував професійні контакти з львівськими «колегами по цеху», головно розселеними за Галицькою брамою міста та на вулиці Галицькій. Його попереднє походження – сілезьке або саксонське (у ширшому сенсі німецьке). До Галича Симон (або його батьки) міг потрапити за наслідками розлогої кампанії осадництва, залюднення міст та надання їм самоврядних прав під час правління in terra Ruscie від імені короля Угорщини і Польщі Людовіка I – князя Владислава Опольського. За нез'ясованих обставин, цілком імовірно, пов'язаних з виконанням функцій магістра вальденсів або й професійних обов'язків, ще до літа 1387 р. він покинув місто, виїхавши у західному напрямі, де потрапив до рук інквізитора та 4 вересня 1391 р. під час судового процесу у Ерфурті дав свідчення. За протоколами допитів Симона вдалося навернути до католицизму. Його афіліація – de Galicz de Ungaria –

мала кореспондуватися із місцем постійного на той час проживання і праці, належним з погляду династичного права саме королю Угорщини. Припускаємо, що відомий з протоколів допиту Петера Цвікера Symon de Galicz de Ungaria qui fuit ex artificio Sartor (чи Sutor) тотожний двічі занотованому львівськими міськими книгами 18 травня 1416 р. та 13 травня 1426 р. кравцеві Симоновi.

***Ключові слова**: Галич (Galicz), кравець (швець) Симон, вальденси, єретики, магістр, інквізиція, Петер Цвікер, Угорщина, Польща, Владислав Опольський, Людовік I, Владислав II Ягайло.*

Релігійний рух вальденсів, визнаний у Середні віки Католицькою церквою єретичним, продовжує існувати й сьогодні у формі протестантської деномінації[1]. Його започаткування традиційно датується 70-ми рр. XII ст., коли заможний містянин Ліона Вальдес (найчастіше зустрічається латинська версія імені — *Valdesius*) вирішив роздати свій маєток біднякам та жити з милостині і проповіді Слова Божого. Поступово у нього з'явилися послідовники, їхня кількість збільшувалася, а відтак у пізньому Середньовіччі вальденських проповідників можна було зустріти від Піренеїв до Західного Помор'я.

У різних регіонах общини вальденсів зберігали свої особливості віровчення. Але ключовими спільними рисами можна вважати: відмову приносити присягу, що ґрунтувалася на Нагірній проповіді Христа; заперечення існування чистилища (а відтак — пожертв, молитов та інших добрих справ на користь померлих); буквальне розуміння біблійних текстів та їх активне вивчення. Вальденська община була побудована за класичним принципом «*textual community*», як її розуміє Брайан Сток[2]: центр громади складався із незначного клерикального ядра наставників, «магістрів», котрі відвідували окремі сталі поселення послідовників-мирян, навчаючи їх біблійних текстів, перекладених «народною» мовою (своєю, залежно від регіону).

Ключова активність посталої у 30-і рр. XIII ст. інквізиції була скерована власне проти цих магістрів. Часом лише власне їх називали

---

[1] Найґрунтовніше дослідження, присвячене середньовічним вальденсам, див.: Marina Benedetti M., Cameron E. A Companion to the Waldenses in the Middle Ages, vol. 103. Leiden : Brill, 2022.

[2] Stock B. The Implications of Literacy: Written Language and Models of Interpretation in the Eleventh and Twelfth Centuries. Princeton Univercity Press, 1983. P. 522.

вальденсами, вважаючи уособленням зла і носіями єретичної зарази, якою приваблювали простих наївних вірних. Їхнє виявлення та навернення до католицизму розглядалося як головне і найважливіше завдання.

Така доля спіткала Петера Цвікера, котрий поміж 1391–1403 рр. вважався ключовим інквізитором від Балтійського моря до австрійських Альп. За роки праці ним було допитано понад 15 000 німецькомовних єретиків-вальденсів[3]. Із кола своїх однодумців він вирізнявся такими особливостями: належав до Ордену целестинців, а не домініканців чи францисканців, як більшість інквізиторів, не застосовував тортур, віддаючи перевагу спілкуванню через особисто складений перелік запитань, що своєю чергою дозволяли визначити, хто перед ним – правовірний католик чи єретик. Він умів чітко відрізнити люциферян (ідолопоклонників) від вальденсів[4] і не надавав особливого значення широко розповсюдженим на той час обвинуваченням вальденсів у розбещеності[5]. Його напряму не підтримували ні папа римський, ні німецький імператор. Іноді він діяв на запрошення місцевих представників церковних структур чи єпископів. Найчастіше Петер Цвікер сам знаходив єретиків і звертався за дозволом про початок переслідування, як це передбачав повноцінний протокол інквізиційної роботи[6].

Окреслені обставини дають дослідникам право оцінювати його свідчення як найбільш варті довіри та найменш перебільшені. Враховуючи обсяг писемної спадщини, яку він залишив, це робить праці інквізитора найціннішими для вивчення руху вальденсів у Центральній Європі.

Початком кар'єри Петера Цвікера став трибунал у Ерфурті, проведений спільно з Мартином Празьким 1391 р. У ході судового процесу, за словами Петера Цвікера, йому вдалося навернути до католицизму від 12 до 20 вальденсів, що відомо за двома окремими списками так званих «вальденських помилок»: розлогим і коротким, із зазначенням місць походження вальденських наставників та коротким описом їх вірувань і

---

[3] Leff G. Heresy in the Later Middle Ages: The Relation of Heterodoxy to Dissent. Manchester : Manchester Univ. Press, 1999. P. 34.

[4] Petreman Ch. Peter Zwicker: A Fair but Fervent German Inquisitor. URL: https://www.academia.edu/7519093/Peter_Zwicker_A_Fair_but_Fervent_German_Inquisitor.

[5] Biller P. Bernard Gui, Peter Zwicker, and the Geography of Valdismo or Valdismi. *Bollettino Della Societa Di Studi Valdesi*. 2007. № 200. P. 31–43, 36.

[6] Kieckhefer R. Repression of Heresy in Medieval Germany. Liverpool: Liverpool University Press, 1979. P. 56.

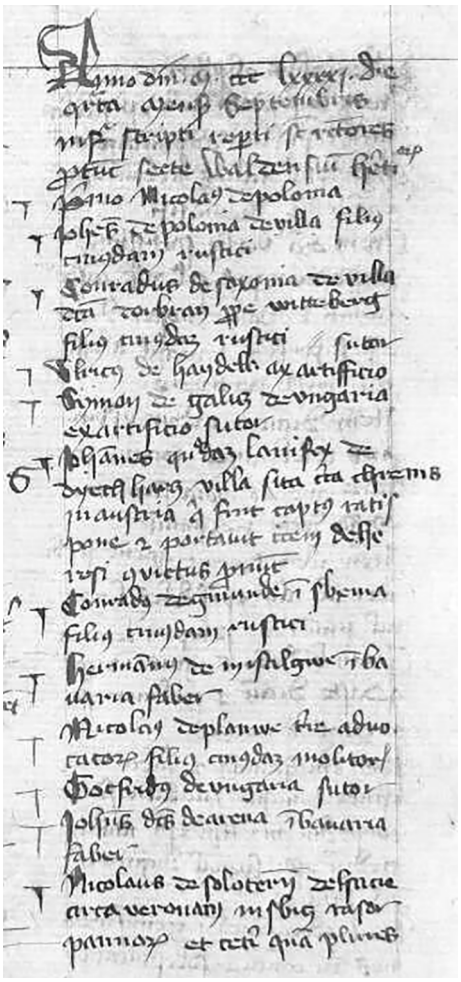

звичаїв. Згадані вже навернені наставники могли слугувати відправним пунктом подальших пошуків у справі видачі своїх колишніх одновірців інквізиторам чи скерування до них з метою проповіді вже в сані католицьких священників. Імовірно, ті ними були й до того, як стати вальденськими проповідниками[7]. П'ятьох було вбито своїми ж прихильниками за те, що покинули громаду[8]. Але для нас найцікавіше, що у короткому списку серед навернених занотований якийсь чи то швець, чи то кравець — «Симон з Галича з Угорщини» (*Symon de Galicz de Ungaria*).

Згаданий текст зберігся у кількох манускриптах, свідчення з яких дещо відмінні за змістом. Схожі рукописи зі списками (які, втім, не цілком ідентичні між собою — перелік єресіархів може різнитися) віднайдені також у бібліотеках Оломоуца (69), Бенедиктинського монастиря Зайтенштеттена (188 (60r–61r) і 252 (170ra–va))[9], Університетській бібліотеці Праги (XIII E 7)[10], Бібліотеці герцога Августа у Вольфенбюттелі (Guelf 466 Helms 431 (3ra–4rb)[11],

[7] Hammann G. Waldenser in Ungarn, Siebenbürgen Und Der Slowakei. *Zeitschriftung für Ostforschung: Länder und Völker im Östlichen Mitteleuropa*. 1971. Bd. 20. № 3. P. 434.

[8] Döllinger I. von Beiträge Zur Sektengeschichte Des Mittelalters. München: Beck, 1890. P. 330.

[9] Szymański J. Articuli secte Waldensium na tle antyheretyckich zbiorów rękopiśmiennych biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego. *Studia Źródłoznawcze*. 2004. № 42. P. 92, note 62.

[10] Döllinger I. Op. cit. P. 367–369.

[11] URL: https://diglib.hab.de/?db=mss&list=ms&id=431-helmst. Fol. [6] – 2v.

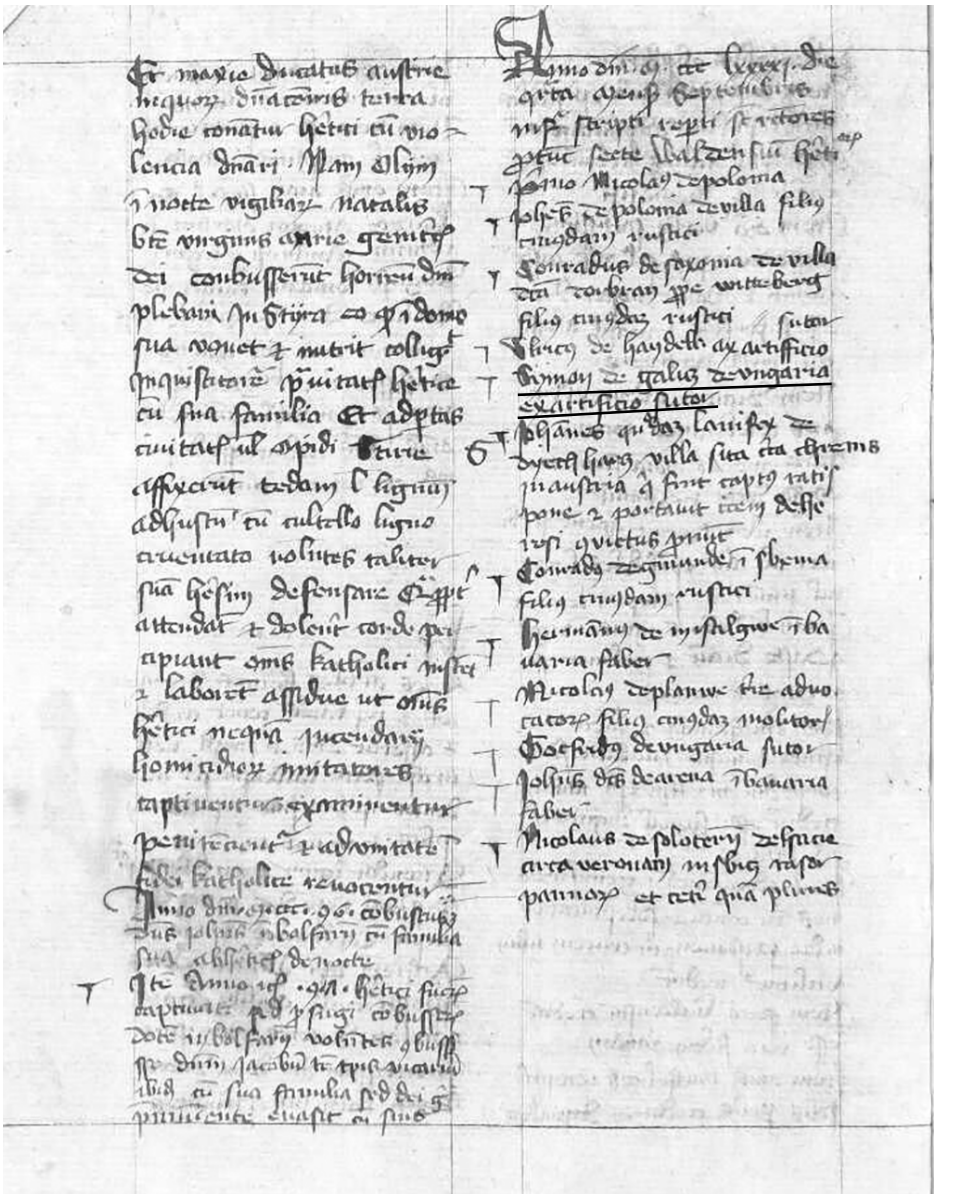

Симон із Галича з Угорщини.
Манускрипт 15 за Sygn. Guelf 466 Helms 431 (3ra–4rb) із Бібліотеки герцога Августа у Вольфенбюттелі, Нижня Саксонія, Німеччина
(URL: https://diglib.hab.de/mss/431-helmst/start.htm?image=00006)

Ватиканській Апостольській бібліотеці (Pal. lat. 677 (47v–48v))[12], бібліотеці Бенедиктинського монастиря Санкт-Флоріана (XI 234 (84va))[13], Міській і Державній бібліотеках Аусбурґа (2o Cod 338 (153r–154r)), бібліотеці Бенедиктинського монастиря Ґьотвайґа (XV 250, (287rb–vb)), Університетській бібліотеці Вюрцбурґа (M. ch. f. 51 (34v–35r))[14]. Другий варіант (з відсутністю імені Симона) знайдений серед кодексів Вюрцбурґа (190)[15], Тегернзе[16] і ін.

В актуальній статті наведено фрагмент із манускрипту I F 230[17], виявленого у Вроцлавській університетській бібліотеці (*Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego*) – найбільшій у Польщі за колекціями середньовічних рукописів. Цей рукопис постав 1399 р., а станом на 1458 р. перебував у власності Андреаса Рюдіґера (*Andreas Rudigerus*) з міста Ґерліц[18], професора університету Лейпцига, котрий володів коштовною колекцією книг. Докладне походження самого рукопису невідоме, імовірно, він постав у Богемії[19]. Перелік магістрів у ньому поданий як допис іншою рукою 1462 р. на зворотному боці вкладки. Поява цього допису, найімовірніше, пов'язана з антивальденськими переслідуваннями, відомими на той час у місті Ґерліц та його околицях[20].

Впадає у вічі й різне датування складання списків – 1391 і 1393 рр. Р. Ченья вважає, що вони можуть маркувати дати вальденських

---

[12] Симона пропущено.

[13] Biller P. The 1391 lists of Waldensian «Magistri» three further manuscripts. *The Waldenses, 1170–1530: Between a Religious Order and a Church*. Ashgate, 2001. P. 235.

[14] Välimäki R. Heresy in Late Medieval Germany: The Inquisitor Petrus Zwicker and the Waldensians. Woodbridge, Suffolk, UK: A York Medieval Press publication in association with the Boydell Press, 2019. P. 263–287.

[15] Döllinger I. Op. cit. P. 330–331.

[16] Haupt H. Der waldensische Ursprung des Codex Teplensis und der vorlutherischen deutschen Bibeldrucke gegen die Angriffe von Franz Jostes. Stahel. Würzburg, 1886. P. 35–36.

[17] Транскрипцію було вперше відкрито і опубліковано Ромоло Ченьєю (Cegna R. Il valdismo del 300 'come alternative alla chiesa di Roma. *Bollettino della Società di Studi Valdesi*. 1980. № 148. P. 49–56, 51–53).

[18] Феод королів Богемії у складі Священної Римської імперії, що після встановлення державного кордону між Польщею та Німецькою Демократичною Республікою 1945 р. по ріці Найсе опинився на німецькому боці.

[19] Szymański J. Articuli secte Waldensium. P. 90.

[20] Ibidem. P. 92 note 62.

синодів[21], на які, як відомо з різних джерел, періодично прибували вальденські магістри. На таких синодах відбувалися перерозподіл зібраних із осілих громад вірних пожертв, висвячення у нові магістри нових членів та обговорення поточних питань. Найчастіше зустрічається дата 4 вересня 1391 р., тому не випадково Рейма Валімакі, автор найґрунтовнішої присвяченої Петерові Цвікеру монографії, вважає дату 19 квітня 1393 р. помилковою[22].

«Року Божого 1393, дня 19 місяця квітня [насправді 4 вересня 1391 р. — *Авт.*], нижчезаписані були керівниками (*rectores*) секти Вальденсів: перший Ганс із Польщі (*Polan*), син якогось селянина і головний (*supremus*), також Миколай (*Niklos*) із Польщі (*von Polan*); також Конрад з Вюрцбурґа (*Herbipoli*); також Ульріх з Хардека[23], який був за професією шевцем; так само **Симон з Галича (*Galicz*) з Угорщини** [акцент наш. — *Авт.*], який був за професією кравцем[24]; так само Конрад з Гмюда (*Gemunde*) у Швабії (Swevia), син якогось селянина; так само Герман (*Hermannus*) з Містельґа (*Mistegei*), який був ремісником у Баварії. Так само у тому ж році наново були викриті на капітулі у Дікхарці Петер із села Рулешун[25] недалеко Шпіра і Ганс із Плавна. І усі вони іменуються між собою апостолами, наставниками і братами. Це року Божого 1462»[26].

---

[21] Cegna R. La condizione del valdismo secondo l'inedito «Tractatus bonus contra haereticos» del 1399, attribuibile all'inquisitore della Slezia Giovanni di Gliwice *I Valdesi e l'Europa (Collana della Società di studi valdesi № 9)*. Torre Pellice, 1982. P. 46.

[22] Välimäki R. Op. cit. P. 30.

[23] Невеличке поселення на кордоні Чехії і Німеччини на боці другої зі зведеним тут у Середні віки замком. На сьогодні — частина німецького міста Нойальбенройт (*Neualbenreuth*).

[24] У манускрипті з Вольтенбюттеля — швець (*sutor*). URL : https://diglib.hab.de/?db=mss&list=ms&id=431-helmst. [6] — 2v.

[25] Не локалізовано.

[26] «Anno domini 1393 die 19 mensis Aprilis infrascripti fuerunt rectores secte Waldensium — primo Hans Polan filius cuiusdam Rustici et supremus item Niklos von Polan item Conradus de Herbipoli item Ulrich de Heydeck qui fuit ex artificio sutor item Symon de Galicz de Ungaria qui fuit ex artificio Sartor item Conradus de Gemunde de Swevia filius cuiusdam rustici item Hermannus de Mistegei et hic fuit faber in Bavaria. Eodem etiam anno reperti sunt de novo in Capitulo Discharcz Petrus de villa Ruleschun prope Spiram et Hans de PLAWEN. Et hii omnes nominantur inter se apostoli magistri et fratres. Item anno domini 1462», Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu. Articuli secte Waldensium. Sygn. I F 230.

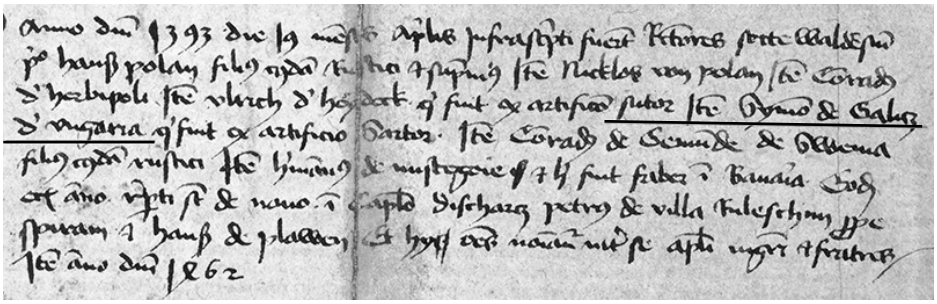

У більшості рукописів наводяться імена двох магістрів з Польщі (*von Polan / de Polonia*), але без найменування конкретного міста. Наприкінці XIV ст. у межах королівства Польщі вальденсів не фіксували, що окремо було й відзначено Петером Цвікером[27]. Винятком слугує хіба що Західне Помор'я, де він провів упродовж 1392—1394 рр. бурхливий інквізиційний процес, однак у вказаний період часу цей терен не входив до володінь короля Владислава II Ягайла († 1434). Окремо варто відзначити, що згадані рукописи упродовж наступних поколінь розповсюдилися усією територією Центральної Європи[28] (тому існувала нагода виправити некоректні відомості), але назви населених пунктів, що цікаво, приведені лише для західноєвропейських міст, а не для Польщі (чи Ґотфріда з Угорщини за іншим варіантом короткого списку).

У розлогому списку вальденських магістрів ситуація аналогічна: докладна локалізація для вихідців із заходу та недокладна для двох магістрів з Угорщини: *Jacobus, qui jam est Budae in Ungaria* (тобто з одного зі столичних міст) і *Petrus de septem castris Ungariae* (із Трансильванії)[29]. Треба також мати на увазі, що сама процедура допиту виглядала так: Петер Цвікер ставив питання латиною, яку для підозрюваного перекладали народною мовою, а його відповідь теж народною мовою перекладали знову латиною для дальшого запису у протокол. Далі протокол усно переповідали допитаному народною мовою, аби той підтвердив правильність записаного. За такого потрійного перекладу помилкові окреслення були цілком можливими.

---

[27] Kurze D. Quellen Zur Ketzergeschichte Brandenburgs Und Pommerns. Berlin ; New York : de Gruyter, 1975. P. 261—262.

[28] Szymański J. Articuli secte Waldensium.

[29] Döllinger I. Op. cit. P. 330.

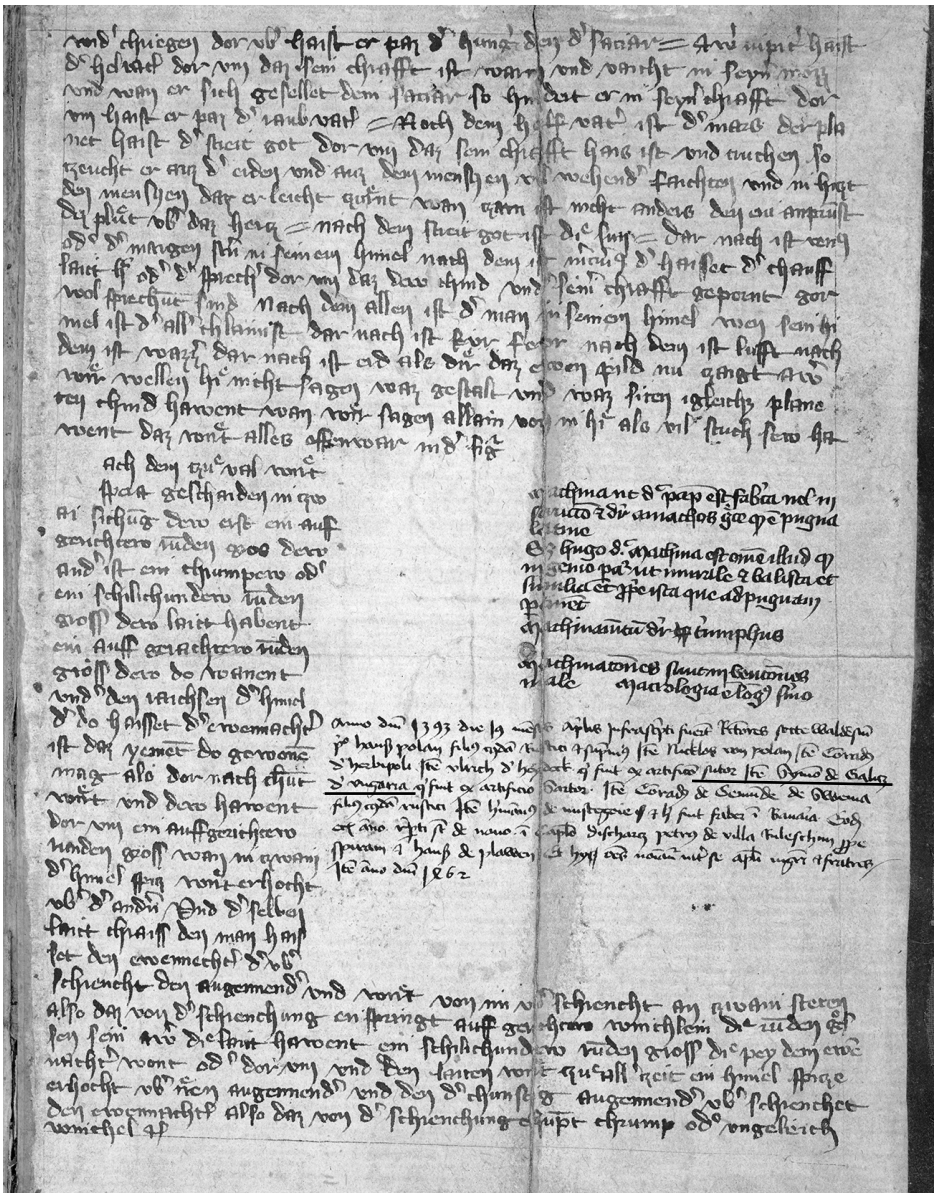

Іл. 1. Симон із Галича з Угорщини (Файл I_F_230_0005)
Зворотний бік вкладки манускрипту 1399 р. за Syng. I F 230 (Бібліотека Вроцлавського університету, Польща) із дописом іншою рукою за 1462 р. Публікується вперше за дозволом Бібліотеки

При цьому варто підкреслити, що докладне походження магістрів не вважалося чимось обов'язковим. Воно більш властиве країнам Західної Європи, бачимо це у випадку угорської столиці Буди і Галича, однак його зовсім немає при згадці Польщі, Ґотфріда з Угорщини та Петра із Трансильванії. Можливо, через те, що місця народження згаданих єресіархів були поза його юрисдикцією, Петер Цвікер не надавав належного значення справі їхньої локалізації при допиті. Цілком імовірно, така недокладність при встановленні походження єретиків із країн Сходу могла бути в цілому фіктивною. Відомо, що інквізитор намагався перебільшити небезпеку єретичного вчення задля отримання дієвої підтримки від представників місцевої влади для його придушення (як вже відзначалося вище, він не мав прямої і постійної допомоги з боку римського папи чи імператора, а тому був змушений на місцях шукати матеріальні статки і адміністративну підтримку самостійно)[30]. Задля демонізації єретиків цілком своєчасним було пропагування ідеї про їхнє «переселення» до напівпоганського сходу, зокрема Польщі і Угорщини. Більше того, Угорське королівство за останніх Арпадів другої половини XIII ст. користувалося суперечливою репутацією країни, що надає притулок поганам. Насамперед це стосувалося половців, які ще з 20-х рр. XIII ст. оселялися тут на запрошення угорських королів з метою несення прикордонної служби та в інших військових цілях. Тому не випадково на противагу міфу про франків як нащадків стародавньої Трої при дворі короля Володислава IV († 1290) формувалася легенда про гунське коріння угорців[31].

Тому окреслення *Galicz de Ungaria* в такому контексті виглядає ще цікавіше, адже одразу асоціюється із Галичем на Дністрі та відповідає концепції фіктивної локалізації місця поширення єресі якомога далі на схід, чого нерідко дотримувалися освічені інквізитори. У такому разі Галич підходив якнайкраще, адже був давно і добре знаним у Європі. Нагадаймо, що в Угорщині Петером Цвікером конкретно були названі лише Буда і

---

[30] Зберігся його лист до австрійського герцога Альбрехта IV († 1404) у зв'язку зі смертю батька того — Альбрехта III († 1395), в якому чітко заявлена мета пошуку дієвої підтримки задля подальшого переслідування та викорінення єретичних учень (Döllinger I. Op. cit. P. 305—311).

[31] Berend N. How Many Medieval Europes? The 'Pagans' of Hungary and Regional Divercity. *Christendom in The Medieval World*. London : Routledge, 2018. P. 88—89.

розлогий регіон — Трансильванія. Тож Галич міг слугувати уособленням далекого поганського міста, якось пов'язаного з Угорщиною.

Як бачимо з попередніх студій, афіліацію вальденського магістра, кравця (чи шевця) Симона пересічний дослідник зазвичай просто асоціює з Угорщиною[32], що, на наш погляд, потребує додаткової уваги. Запис, здається, чітко рефлексує з королівством Угорщина, в якому й слід шукати занотований *Galicz*, на роль якого насправді претендують одразу кілька поселень. У межах північних та східних комітатів країни упродовж XIII—XIV ст. фіксується ряд населених пунктів зі схожими назвами — міста Голіч (тепер округ Скаліце, Трнавський край, Словаччина) та Глоговець (тепер Трнавський край, Словаччина), а також села Галич (округ Лученець, Банськобистрицький край, Словаччина) та Ґалоч (тепер Ужгородський район Закарпатської області, Україна). Відтак існує потреба з'ясувати, який правопис у писемних джерелах XIV — початку XV ст. застосовувався при відтворенні назв цих поселень, щоб шляхом порівняльного аналізу встановити місце походження шевця (чи кравця) Симона. Першим одразу ж відпадає сучасне словацьке місто Голіч, яке у XIV ст. було відоме під назвою Біла Церква (*Alba ecclesia*) або ж Нова Твердиня (*Novum castrum*, *Vyuar*, *Vyvar*, *Wibar*, *Wybar*, *Wyuar*, *Wywar*)[33]. Із відомих випадків XIV ст. нотування Глоговця місто ніколи не записувалося як *Galicz*, а натомість *Cholgoch*, *Colchuch*,

---

[32] Swoboda W. Waldensi na Pomorzu Zachodnim i w Nowej Marchii w świetle protokołów szczecińskiej inkwizycji z lat 1392—1394. *Materiały Zachodniopomorskie*. T. 19. 1973. P. 501—503, mapka p. 499; Вернер Э. Идеология Немецко-Австрийского Вальденства в XIV в. *Средние века*. 1964. Т. 25. С. 115.

[33] Anjou-kori oklevéltár (далі — AkOkl) / szer. Gy. Kristó. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alap, Nemzeti Kulturalis Alap Levéltári Kollégiuma, 1996. T. 4 : (1315—1317). S. 52, № 121 (12 липня 1315); AkOkl / szer. F. Piti. Budapest; Szeged : Nemzeti Kutataśi eś Feljeszteśi Programok, 2004. T. 20 : (1336). S. 53, № 6 (6 січня 1336); S. 135, № 121 (17 березня 1336); AkOkl / szer. F. Piti. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Alapprográmok, 2012. T. 22 : (1338). S. 43—44, № 57 (6 січня 1338); AkOkl / szer. F. Sebők. Budapest; Szeged : Nemzeti Kulturalis Örökség Miniszteriuma, 2004. T. 25 : (1341). S. 107, № 108 (19 квітня 1341); S. 242, № 511 (27 липня 1341); AkOkl / szer. F. Piti. Budapest; Szeged : Nemzeti Kulturalis Örökség Miniszteriuma, 2007. T. 27 : (1343). S. 295, № 461 (6 липня 1343); AkOkl / szer. F. Piti. Budapest; Szeged : Szegedi Középkorász Mühely, 2013. T. 29 (1345). S. 73—74, № 54 (19 січня 1345); S. 86—87, № 75 (27 січня 1345); S. 328, № 549 (14 вересня 1345) і т. д.

Galgoch, *Galgouch*, *Golgoch*, *Golgouch*, *Gulgoch*[34]. Аналогічна ситуація із селами Ґалоч, відомим як *Galch*, *Galach* чи *Galaach*[35] і Галич, занотованим у джерелах XIV–XV ст. як *Galch*[36].

П'ятим варіантом, звісно, є вже згадуваний вище, добре відомий у тогочасному цивілізованому світі Галич над Дністром – знаменита князівська і королівська резиденція кількох династій XII–XIV ст., єпископський та митрополичий центр, місце резидування каштеляна,

---

[34] AkOkl. T. 4 : (1315–1317). S. 106, № 271 (1 травня 1316); AkOkl / szer. Gy. Kristó. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alap, Nemzeti Kulturalis Alap Levéltári Kollégiuma, 1998. T. 5 : (1318–1320). S. 28–31, № 48 (3 березня 1318); S. 103, № 246 (26 серпня 1318); AkOkl / szer. Gy. Kristó. Budapest; Szeged : Kulturális és történelmi emlékek feltárása nyilvántartása és kiadása, 1990. T. 7 : (1323). S. 335, № 730 (1323); AkOkl / szer. T. Almási. Budapest; Szeged : Nemzeti Kutatási és Feljesztési Programok, 2003. T. 13 : (1329). S. 34, № 48 (25 січня 1329); AkOkl. T. 20 : (1336). S. 253, № 327 (10 серпня 1336); AkOkl. T. 22 : (1338). S. 236, № 372 (24 липня 1338); AkOkl / szer. F. Piti. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alap, 1999. T. 23 : (1339). S. 426, № 869 (19 листопада 1349); S: 430, № 878 (26 листопада 1349); AkOkl / szer. F. Piti. Budapest; Szeged : Nemzeti Kulturalis Örökség Miniszteriuma, 2001. T. 24 : (1340). S. 74, № 66 (24 січня 1350); S. 144–145, № 210 (14 березня 1350) і т. д. У даному випадку не бачимо сенсу наводити приклади попереднього нотування міста, добре відомі у XIII ст., відтак звертаємо увагу лише на дані вказівників (Regesta rerum stirpis Arpadianae critico-diplomatica : in 2 t. (далі – RSA) / ed. I. Szentpétery. Budapest : MTA, 1923. T. 1 : (1001–1270). S. 537; RSA / ed. I. Szentpétery. Budapest : MTA, 1943. T. 2 : (1255) 1270–1301). V. 1 : (1255 –1272). S. 179; RSA / ed. I. Szentpétery ; kézirát. I. Borsa. Budapest : Akademiai kiadó, 1961. T. 2 : (1270–1292). V. 2–3. S. 461; RSA / ed. I. Szentpétery ; kézirát. I. Borsa. Budapest : Akademiai kiadó, 1987. T. 2 : (1290–1301). V. 4S. 292).

[35] Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae : in 2 t. / ad edendum praeparavit V. Sedlák. Bratislava : Sumptibus Academiae Scientiarum Slovaciae, 1987. T. 2 : inde ab anno MCCCXV usque ad anno MCCCXXIII. S. 264, № 575 (26 жовтня 1320); AkOkl / szer. T. Almási. Budapest; Szeged : Orszagós Tudományos Kutatási Alap, Kulturális hagyamányaink feltárása nyilvántartása és kiadása, 1996. T. 11 : (1327). S. 45, № 77 (14 лютого 1327); S. 46, № 79 (між 14 лютого – 22 вересня 1327); S. 216, № 456 (22 вересня 1327).

[36] Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli Losonczi Bánffy család történetéhez / szer. E. Varjú. Budapest : Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1908. T. 1 (1214 –1457). S. 568, № CCCXCIV (4 липня 1424); AkOkl / szer. F. Sebők. Budapest; Szeged : Nemzeti Kutatási és Feljesztési Programok, 2007. T. 31 (1347). S. 285, № 522 (6 червня 1347).

воєводи і старости[37]. *Terminus ante quem* 1367 р. місто отримало маґдебурзьке право[38] (із, очевидно, оновленнями 19 жовтня 1374 р. та 28 жовтня 1429 р., здійсненими Владиславом Опольським († 1401) і Владиславом II Яґайлом відповідно[39]), а відтак німецька громада або ж носії самоврядних традицій як з числа німецьких, так і сілезьких (чи назагал польських) поселенців певний час мешкали в різних частинах Галицької землі неінституалізованого королівства Русі, заохочені зрештою за результатами правління упродовж 1372—1378 рр. від імені Людовіка I з династії Анжу († 1382) його ставленика князя Владислава Опольського[40].

Задля з'ясування, який саме *Galicz* мав на увазі Петер Цвікер, описуючи результати своєї роботи з навернення до католицизму вальденського магістра, а водночас шевця (чи кравця) Симона, слід піддати окремим ретельним студіям правопис назви міста Галич у

---

[37] У даному випадку звертаємо увагу на актуалізацію місцевих урядів часів правління у 1372—1378 рр. *in terra Ruscie* князя Владислава Опольського, ретельно досліджених Єжи Сперкою (Sperka J. Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370—1401. Studium o elicie władzy w relacjach z monarchą. Katowice : Wyd-wo Uniwersytetu Śląskiego, 2006. S. 363—364).

[38] Елементи міського самоврядування, завезені з німецьких земель, у Галичі, вочевидь, були відомі ще у першій половині XIII ст., коли 1238 р. при черговому здобутті міста князь Данило Романович († 1264) «по|стави на Немец[ь]кых[ъ] вратех[ъ] хороуговь свою» (Chronica Galiciano-Voliniana (Chronica Romanoviciana) / ed. D. Dąbrowski, A. Jusupović. *Monumenta Poloniae historica*. Kraków ; Warszawa : PWN ; PAU, 2017. Nova Series. T. XVI. S. 207, note 567). Однак станом на 30 листопада 1367 р. наявність самоврядних традицій міста вже стала доконаним фактом (Стасюк А. Галич маґдебурзький: до 650-ї річниці першої згадки про міське право. *Галич. Збірник наукових праць* / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017. Вип. 2. С. 147—155).

[39] Szaraniewicz I. Trzy opisy historyczne staroksiążęncego grodu Halicza w roku 1860, 1880, 1882. Lwów: Nakładem Gubrynowicza i Schmidta, 1883. S. 205— 207; Zbiór dokumentów małopolskich (далі — ZDM) / wyd. I. Sułkowska-Kuraś i St. Kuraś. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk : Zakład narodowy imienia Ossolińskich ; PAN, 1975. Cz. 7 : dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1418 —1434. S. 276—278, № 2041.

[40] Sperka J. Zarys migracji rycerstwa slaskiego na ziemie Rusi koronnej w okresie panowania Wladyslawa Jagielly. *Княжа доба : історія і культура*. Львів, 2011. Вип. 5. С. 221—230; idem. Z dziejów migracji rycerstwa śląskiego na ziemie Rusi Koronnej w końcu XIV i w początkach XV wieku (wstępne rozpoznanie). *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych* / pod red. W. Bukowskiego i T. Jurka. Kraków : Societas Vistulana, 2012. T. 1. S. 519—550.

джерелах XIV–XV ст. – за прикладом вищезанотованих поселень Угорського королівства.

Добре відомо, що з другої половини 1205 – початку 1206 рр. в силу міждинастичної угоди з удовою загиблого 19 червня 1205 р. під Завихостом князя Романа Мстиславовича представники угорської династії Арпадів систематично користувалися титулом *Galiciae Lodomeriaequae rex*[41], успадкованим згодом їхніми наступниками з родини Анжу. Зі смертю 5 листопада 1370 р. короля Польщі Казимира III його небіж Людовік I, як король Галичини і Володимирії, отримав престол свого дядька та на певний час вгамував пристрасті щодо прав на Галич і Галицьку землю, які упродовж кінця XI–XIV ст. нерідко точилися поміж князівськими сімействами Русі, Литви і земель Пястів, а також номадами. Це об'єктивно сприяло частому нотуванню міста в латиномовному історіописанні, зокрема Угорщини[42].

---

[41] Про галицьку титулатуру королів Угорщини див.: Волощук М., Домбровський Д. Князь Данило Романович та угорські королі 1205–1235 рр. (у відповідь Володимирові Александровичу). Частина 1. *Галичина: науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2020. Вип. 33. С. 45–49 (частина статті під назвою «*Галицький і володимирський титули Андрія II*»). Про вживання галицьких окреслень в угорському та назагал латиномовному діловодстві і наративах див.: Волощук М. М. «Русь» в Угорському королівстві (XI – друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міґрації / відп. ред. Л. В. Войтович. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. С. 112–125; пор.: idem. Ruthenians (the Rus') in the Kingdom of Hungary, 11th to Mid-14th Centuries. Settlement, Property, and Socio-Political Role / translated by Y. Prykhodko. *East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450* / general eds. F. Curta and D. Zupka. Leiden ; Boston : Brill, 2021. Vol. 76. P. 55–66.

[42] Див., до прикладу, занотовані у XIII ст. випадки: P. magistri, qui Anonymus dicitur Gesta Hungarorum / praefatus est textumque recensuit E. Jakubovich, annotationes exegeticas adiecit D. Pais. *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum* (далі – SRH) / edendo operi praefuit I. Szentpétery. Budapestini : Academia Litter. Hungarica atque Societate Histor. Hungarica in partem impensarum venientibus Typographiae Reg. Universitatis Litter. Hung Sumptibus, 1998. V. 1. S. 45, 47–48, 50–51 (*terra Galicie, Galicia, dux Galicie*); Chronicon Hungaro-Polonicum / praefatus est, textum recensuit, annotationis instruxit I. Deér. *SRH* / edendo operi praefuit I. Szentpétery. Budapestini : Academia Litter. Hungarica atque Societate Histor. Hungarica in partem impensarum venientibus Typographiae Reg. Universitatis Litter. Hung Sumptibus, 1938. Vol. 2. S. 320 (*de civitate Galicz, Rusie civitatem Galiciam*); пор.: Homza M. Uhorsko-pol'ská kronika. Nedocenený prameň k dejinám strednej Európy. Bratislava : Libri Historiae, Post scriptum, 2009. S. 180, а також фотозгадки міста за списком хроніки, відомим з Національної бібліотеки Польщі у Варшаві під назвою *Codex Varsovianus Zamoyskianus* (s. XIII).

Аналогічна ситуація зі створеними у землях Пястів, згодом — королівстві Польщі хроніками й анналами, де Галич залишався чудово знаним містом розташованої по сусідству багатої землі[43]. За результатами кампанії польських і литовських сил в серпні 1387 р. угорська залога твердині Галича (*castrum Halicz*) на чолі із каштеляном Бенедиктом була змушена здатися, а місто перейшло до рук Владислава II Яґайла і його дружини, молодшої доньки Людовіка I — Ядвіґи († 1399)[44].

---

[43] Окремі у порівняльному контексті досвіду історіописання XII—XV ст. варті уваги приклади: Magistri Vincentii dicti Kadlubek Chronica Polonorum / ed. M. Plezia. *MPH*. Cracoviae : Sumptibus Academiae Polonae Scientiarum et litterarum, 1994. Nova series. T. 11. S. 131, 183 (*dux Galicie*, *principem Galicie*), 184 (*Galiciam castra*), 185 (*Galicie primi*, *Galicia*), 186 (*princeps Galicie*); Chronica Poloniae Maioris / recensuit et annotavit B. Kürbis. *MPH*. Warszawa : PWN, 1970. Series Nova. T. 8. S. 28, 46, 61—64, 71—73 (*regis Halicie*, *regni Haliciensis*, *Haliciensem provinciam*, *Haliciam castra*, *regnum Haliciense*, *Halicia*, *dux Halicie*, *primi Halicie*, *princeps Halicie*); Joannis de Czarnkow. Chronicon Polonorum. *MPH* / ed. A. Bielowski. Lwów : Nakładem własnym, 1872. T. 2. S. 626 (*Halicz*). Уважне зіставлення правопису назви міста дозволяє помітити зміни, що відбулися у практиці історіописання до XV ст. (Dlugossii Joannes. Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / red. J. Dąbrowski. Warszawa : PWN, 1964. Lib. 1—2. S. 83, 104, 110 (*Halycz*, *Halicz (iensi) urbe*); idem. Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in. Warszawa : PWN, 1970. Lib. 3—4. S. 329 (*Hallic (iensis) princeps*, *principatu Halic (iensi)*, *Halicz*, *Hallicz (iensem) ducatum*); idem. Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in. Warszawa : PWN, 1973. Lib. 5—6. S. 55, 58, 128—129, 137, 143—145, 148, 168, 197, 204—210, 216, 229, 232, 236 (*Halicz*, *Halicz (iensis) dux*, *Halicz (iensem) civitatem*, *opidum Halicz (iense)*, *Halicz (iense) regnum*, *Halicz (iensem) ducatum*, *ad Halicziam*, *Halicz (iensem) regionem, Halicz (iense) castrum* etc.); idem. Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in. Warszawa : PWN, 1975. Lib. 7—8. S. 160 (*Salomea virgo illustris Gallacie seu Halicziensis regina*); idem. Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in.Warszawa : PWN, 1975. Lib. 9. S. 217, 267—268, 349 (*Halicz (iense) castrum*, *Halicz (iensem) civitatem*, *Halicz*); idem. Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. K. Baczkowski i in. Warszawa : PWN, 1997. Lib. 10—11. S. 53, 186 (*Halicz*) etc.)

[44] Tęgowski J. Nieznane nadanie Władysława Jagiełły dla Benedykta węgierskiego kasztelana Halicza, i jego braci. Przyczynek źródłowy do dziejów Rusi Halickiej. *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych* / pod red. W. Bukowskiego i T. Jurka. Kraków : Societas Vistulana, 2012. T. 2. S. 1346—1347. До історіографії теми див.: Федорук А. Облога Галича 1387 року у світлі вітчизняної історіографії. *Галич. Збірник наукових праць* / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2017. Вип. 2. С. 194—206; Волощук М., Федорук А. Облога Галича 1387 р.: нарис зарубіжної історіографії. *Галич. Збірник наукових праць* / за ред. М. Волощука. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2019. Вип. 4. С. 117—132.

Попри відсутність книг галицького магістрату другої половини XIV — початку XV ст. ми в стані з'ясувати практику правопису міста (його окремих локацій), афіліації містян та різного штибу урядників за актовим матеріалом[45] і найстарішими з відомих львівськими міськими книгами, перша з яких охоплює 1382—1389 рр. — період часу, що безпосередньо нас цікавить. Досвід показує, що Галич, Галицький край (*Halicz, districtu Haliciensi*)[46] і

[45] Наведемо кілька найзнаковіших прикладів: Acta grodzkie i ziemskie (далі — AGZ) / w skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego wydziału krajowego. we Lwowie : Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego z drukarni narodowej W. Manieckiego, 1870. T. 2. S. 19, № 11 (22 січня 1384, *Thoma dicto Beszano Woywode* (de) *Hal*(icz)); S. 24, № 15 (25 липня 1386 р., *mercatores de Halicz*); S. 48, № 28 (8 березня 1402 р., *civis haliciensis, in districtu haliciensi, prope Halicz*); S. 66—67, № 40 (27 травня 1421 р., *in districtu haliciensi, in Halycz*); S. 78, № 46 (24 червня 1427 р., *Actum in Halicz*); AGZ / w skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego wydziału krajowego. we Lwowie : Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego z drukarni narodowej W. Manieckiego, 1871. T. 3. S. 94, 101, № 52 (22 грудня 1390 р., *plebanum in Halicz*, *ecclesia parochiali in Halicz*); S. 111, № 59 (16 жовтня 1395 р. *Actum in Halicz*); S. 115, № 62 (29 лютого 1396 р., *ecclesiarum parochialium in Halicz, haliczyensis dyocesis*); S. 139, № 70 (5 вересня 1399 р., *in curia habitationis nostri in Halicz*); S. 155, № 80 (27 жовтня 1405 р., *civitatis nostrae Halicz, cives dictae Haliciensis civitatis*); S. 183, № 95 (22 липня 1423 р., *in districtu Haliciensi*); AGZ / w skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego wydzialu krajowego. we Lwowie : Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego z drukarni narodowej W. Manieckiego, 1873. T. 4. S. 29, № 12 (7 травня 1406 р., *Haliciensi diocesibus*); S. 30—42, № 13 (4 березня 1407 р., *dominis Archiepiscopis et Episcopis Haliciensi*, *Haliciensis diocesis*); S. 106, № 52 (22 лютого 1422 р., *via de Leopoli in Halicz*).

[46] ZDM / wyd. I. Sułkowska-Kuraś i St. Kuraś. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk : Zakład narodowy imienia Ossolińskich ; PAN, 1974. Cz. 6 : dokumenty krolá Władysława Jagiełły z lat 1386—1417. S. 25, № 1529 (14 жовтня 1387 р. *castrum Halicz*); S. 87, № 1573 (1390 р. *w naszem zamku Haliczu*); S. 133—135, № 1610 (14 жовтня 1395 р. *Halicz*); S. 342, № 1758 (14 липня 1411 р. *in districtu Haliciensi*); S. 429, № 1817 (8 липня 1417 р. *in terra Russiae et districtu Haliciensi*); ZDM. Cz. 7. S. 12, № 1871 (18 травня 1418 р. *in districtu Haliciensi*); S. 48—49, № 1894 (4 червня 1420 р. *in districtu Haliciensi*), S. 60, № 1903 (6 березня 1421 р. *in terra Russiae et districtu Haliciensi*); S. 115—118, № 1938 (16 червня 1423 р. *Halicz*); S. 219—220, № 2006 (кінець березня — початок квітня бл. 1423—1327 рр. *in districtu Haliciensi*); S. 228, № 2012 (21 липня 1427 р. *in terra Russie et districtibus Haliciensi*); S. 257, № 2030 (29 жовтня 1428 р. *in terra Russie et districtu Haliciensi*) etc.

галичани (*Haliczany*)[47] нотувалися у звичний спосіб (латиною та старопольською), без будь-яких, порівняно з попередньою епохою, лексичних чи семантичних змін.

При цьому упродовж 1383–1385 рр. нотуємо у Галичі кравецьку ремісничу спілку (можливо, цех), до якої належав двічі за цей час згаданий *Bernhard sartor*[48]. Крім того, 26 жовтня і 14 грудня 1384 р. за Галицькою брамою Львова зафіксовано одразу кілька будинків шевців відверто немісцевого походження (*domum Iohannis Steynburne sutoris*, *Petrus Glywicz sutor domum suam foris portam Haliczensem iacentem*)[49]. Розташування нерухомості саме у цьому місці, а також на вулиці Галицькій міста цілком може пов'язуватися з галицьким походженням (приїздом з Галича) окремих сімейств шевців чи кравців і їхніми львівськими професійними контактами. Окремо слід відзначити наявність і в різний час прибулих до Львова саме із Сілезії (Битом, Вроцлав, Рацібуж, Цєшин) та, що цікаво – саксонських Ґерліц, представників кравецької і шевської спеціальностей[50], що в контексті допису про вальденського магістра Симона не може не привертати уваги.

---

[47] ZDM / wyd. I. Sułkowska-Kuraś i St. Kuraś. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk : Zakład narodowy imienia Ossolińskich ; PAN, 1970. Cz. 5 : dokumenty z lat 1401–1440. S. 350, № 1404 (29 червня 1434 р. *Haliczany*).

[48] Najstarsza księga miejska / wydał A. Czołowski. *Pomniki dziejowe Lwowa. Z Archiwum miasta*. Lwów : Nakładem gminy kroł. stół. miasta Lwówa, 1892. T. 1. S. 13, № 80; S. 42, № 265.

[49] Ibidem. S. 32, № 207; S. 33, № 215.

[50] Księga przychodów i rozchodów miasta 1404–1414 / wydał A. Czołowski. *Pomniki dziejowe Lwowa. Z Archiwum miasta*. Lwów : Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa, 1896. T. 2. S. 21 (4 вересня 1406 р., *Martinus sartor de Tesschyn*), 64 (9 лютого 1409 р., *Scholtis sutor de Wratislawia*), 75 (*Scholtis sutor*, 3 грудня 1408 р.), 95 (*Scholtis sutor*, 18 травня 1410 р.), 113 (11 січня 1412 р., *Iohannes sartor dictus Bytomka*), 119 (13 січня 1413 р., *Scholtysch sutor*), 123 (24 грудня 1413 р., *Petir filius sartoris de Goerlicz venit cum litteris recommendatoriis de Przeworsko et acceptus est in conciuem*); Księga przychodów i rozchodów miasta 1414–1426 / wydał A. Czołowski. *Pomniki dziejowe Lwowa. Z Archiwum miasta*. Lwów : Nakładem gminy kroł. stół. miasta Lwówa, 1905. T. 3. S. 5 (12 березня 1415 р., мешканець на вулиці Галицькій Львова *Ianko Bytomka sartor*), 36 (22 квітня 1417 р., *Petrus sartor de Wratislauia*), 40 (29 травня 1417 р., *Petrus sartor*), 71 (22 лютого 1422 р., *Petrus Pop, sartor de Rathiboria*), 102 (14 лютого 1423 р., *Petrus sartor de Wratislauia*). При цьому, назагал, імена інших кравців чи шевців, занотованих міськими книгами Львова, переважно немісцевого походження.

З огляду на вищенаведені аргументи, вважаємо, що зафіксований 4 вересня 1391 р. у інквізиційних протоколах Петера Цвікера *Galicz* – це Галич над Дністром. Незабаром, у серпні 1387 р., після звитяги польсько-литовських сил над місцевим угорським каштеляном Бенедиктом, поміж 1388–1391 рр. він став об'єктом досягнутої 27 січня 1388 р. у Луцьку королем Польщі Владиславом II Яґайлом з молдовським господарем Петром I († грудень 1391) з династії Мушатів угоди щодо наданої останнім трирічної позики у розмірі «4 тисѧчи рублиј фрѧжьского серебра». На випадок неповернення коштів у вказані терміни Галич із щойно набутої власності нових володарів королівства Польщі мав перейти до рук Петра I і його родини[51]. Звісно, окреслені обставини жодним чином не пов'язували місто з *Ungaria*, як свідчив кравець (чи швець) Симон під час допитів Петера Цвікера. «Угорська» афіліація міста над Дністром могла у свідомості колись прибулого сюди із заходу магістра і майстра пов'язуватися лише із часом правління тут урядників Владислава Опольського до 1378 р. та короля Людовіка I і його доньки Марії († 1395 р.) – до 1387 р. Оскільки досвід тривалих виїздів вальденських магістрів за межі більш-менш постійного проживання і праці вважався звичним[52], це наштовхує на думку про можливе перебування Симона за межами Галича щонайменше *ante quem* літа 1387 р., коли Бенедикт обороняв замок від прибулих під його стіни військ дружини Владислава II Яґайла Ядвіґи і двоюрідного брата Вітовта († 1430). Відтак на момент потраплення Симона до рук Петера Цвікера він, найвірогідніше, не знав про зміни у статусі міста, що сталися кількома роками раніше, а тому був записаний нотарем інквізитора як *Symon de Galicz de Ungaria qui fuit ex artificio Sartor* (чи *Sutor*).

---

[51] Грамоти XIV ст. / упорядкування, вступна стаття, коментарі і словники-покажчики М. М. Пещак ; відповід. ред. В. М. Русанівський. Київ : Наук. думка, 1974. С. 79–80, № 41.

[52] Dollinger I. Op. cit. P. 368–369. Постійні переїзди з місця на місце підтверджуються й іншими матеріалами (Patschovsky A. Waldenserverfolgung in Schweidnitz 1315. *Deutsches Archiv für Die Erforschung des Mittelalters*. 1980. № 36. S. 169; Bernardus Guidonis, Practica inquisitonis haeretica pravitatis. Paris : Alphonse Picard, 1886. P. 251).

Зрештою, чи не йдеться саме про нашого Симона у двох дописах міських книг Львова від 18 травня 1416 р. та 13 травня 1426 р.[53]? За віком занотований майстер цілком пасує, а інших шевців (чи кравців) з аналогічним іменем ні в Галичі, ні у Львові не зустрічаємо.

Загалом варто пам'ятати, що громади вальденсів на сході континенту головно поширювалися серед німецькомовних колоністів як елемент їхньої ідентичності шляхом сповідування своєрідної «національної релігії»[54]. Найкращими умовами поширення вчення були фронтирні землі зі змішаним населенням, економічно розвинутими містами на транс'європейських шляхах сполучень, де була змога уникнути чи обійти контроль інквізиційних служб. Галицька земля до кінця не інституалізованого королівства Русі, що упродовж другої половини XIV — початку XV ст. кількаразово змінювала свою династичну належність, була конфесійно неоднорідною і насичувалася прибульцями з німецькомовних країн, виглядала принаймні не найгіршим місцем для діяльності вальденсів, що досі залишалося на маргінесі спеціальних історичних студій.

---

[53] Księga przychodów i rozchodów miasta 1414—1426. S. 27 (*Symon sutor*), 134 (*Consules emerunt aput Symonem sartorem vnum equum pro IIIS sxg. ad prestam*).

[54] Заслуговує на увагу й той факт, що всі без винятку регіони так званої «Молодшої Європи», де було виявлено вальденсів (Західне Помор'я, Сілезія, Богемія, Моравія, Трансильванія), з XII ст. залишалися місцями активної німецької колонізації, що постійно зростала. Імена ж вальденських магістрів, відтворених за протоколами допитів, що дійшли до наших днів, здебільшого виняткова німецькі (Баратунсгот, Ельс, Ганс, Герман, Ґотфрід, Ґрета Кунель і т. д.) або загальнохристиянські (Симон, Павло, Анна тощо). Кількість суто слов'янських — вкрай мала. Безперечно, не всі німецькі колоністи були вальденсами, але всі вони користувалися послугами проповідників, серед яких нерідко траплялися саме магістри вальденсів (Szymański J. Johannes Swenkenfeldt — inquisitor et martyr. *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka.* 2003. № 1. S. 1; Bylina S. Ruchy heretyckie w średniowieczu. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1991. S. 28; Cegna R. Eresie e movimenti religiosi in Polonia e in Boemia-Moravia nel Medioevo (Repubblica Ceca). *Bollettino della Societa di Studi Valdesi.* 1994. № 174. P. 111).

Aliaksandra Valodzina (Bucharest, Romania)
Myroslav Voloshchuk (Ivano-Frnakivsk, Ukraine)

Waldensian master Symon de Galicz de Ungaria

The article is dedicated to establishing the origin of the Waldensian master, tailor (or shoemaker) Symon de Galicz de Ungaria, recorded in the protocol of the interrogation of inquisitor Peter Zwicker in Erfurt on September 4, 1391. Through careful studies of the manuscripts, as well as dozens of examples of spelling from the point of view of the vocabulary and semantics of the Galicz naming (and those similar to it), the authors came to the conclusion that the interrogated belongs to the group of foreign masters of tailoring or shoemaking specialities from Halych. Hypothetical belonging to one of the settlements of the Kingdom of Hungary, located in the northern or eastern counties of the country (Halič, Hlohovec, Holič, or Halocs) is not confirmed by sources. Terminus ante quem 1387 Symon lived in the city above the Dniester and evidently maintained professional contacts with Lviv's «colleagues in the guild», mainly settled behind the city's Halytsky Gate and on Halytsky Street. Its early origin is Silesian or Saxon (in a broader sense, German). Symon (or his parents) was able to get to Halych as a result of the extensive settling campaign, populating the cities and granting them self-governing rights during the reign in Terra Ruscie on behalf of the King of Hungary and Poland Louis I – Prince Vladislaus II of Opole. Under unexplained circumstances, most likely related to the performance of the functions of the Waldensian master or professional duties, he left the city even before the summer of 1387, leaving in a western direction, where he fell into the hands of the inquisitor and September 4, 1391, testified during the trial in Erfurt. According to the interrogation protocols, Symon was converted to Catholicism. His affiliation – de Galicz de Ungaria – had to correspond with the place of permanent residence and work at the time, which belonged to the king of Hungary in terms of dynastic law. We assume that Symon de Galicz de Ungaria qui fuit ex artificio Sartor (or Sutor) known from the records of Peter Zwicker's interrogation is the same as Symon the tailor, recorded twice in the Lviv city books on May 18, 1416, and May 13, 1426.

***Key words**: Halych (Galicz), tailor (shoemaker) Symon, Waldenses, heretics, magister, inquisition, Peter Zwicker, Hungary, Poland, Vladislaus II of Opole, Louis I, Władysław II Jagiełło.*

REFERENCES

Acta grodzkie i ziemskie (1870) / w skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego wydziału krajowego. we Lwowie : Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego z drukarni narodowej W. Manieckiego. T. 2. [in Latin].

Acta grodzkie i ziemskie (1871) / w skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego wydziału krajowego. we Lwowie : Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego z drukarni narodowej W. Manieckiego. T. 3. [in Latin].

Acta grodzkie i ziemskie (1873) / w skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego wydziału krajowego. we Lwowie : Główny skład w księgarni Seyfartha i Czajkowskiego z drukarni narodowej W. Manieckiego,. T. 4. [in Latin].

Almási T. (Ed.) (1996). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alap, Kulturális hagyamányaink feltárása nyilvántartása és kiadása. T. 11 : (1327). [in Hungarian].

Almási T. (Ed.) (2003). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Nemzeti Kutatási és Feljesztési Programok. T. 13 : (1329). [in Hungarian].

Berend N. (2018). How Many Medieval Europes? The 'Pagans' of Hungary and Regional Divercity. *Christendom in The Medieval World*. London : Routledge. P. 77–92 [in English].

Bernardus Guidonis (1886), Practica inquisitonis haeretica pravitatis. Paris : Alphonse Picard. [in Latin].

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu. Articuli secte Waldensium. Sygn. I F 230. [in Latin].

Biller P. (2001). The 1391 lists of Waldensian «Magistri» three further manuscripts. *The Waldenses, 1170–1530: Between a Religious Order and a Church*. Ashgate. P. 233-236 [in English].

Biller P. (2007). Bernard Gui, Peter Zwicker, and the Geography of Valdismo or Valdismi. *Bollettino Della Società Di Studi Valdesi*. № 200. P. 31–43 [in English].

Bylina S. (1991). Ruchy heretyckie w średniowieczu. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich. [in Polish].

Cegna R. (1980). Il Valdismo Del 300 'Come Alternative Alla Chiesa Di Roma. *Bollettino Della Società Di Studi Valdesi*. № 148. P. 49–56 [in Italian].

Cegna R. (1982). La condizione del valdismo secondo l'inedito „Tractatus bonus contra haereticos" del 1399, attribuibile all'inquisitore della Slezia Giovanni di Gliwice. *I Valdesi e l'Europa (Collana della Società di studi valdesi № 9)*. Torre Pellice. P. 39–65 [in Italian].

Cegna R. (1994). Eresie e movimenti religiosi in Polonia e in Boemia-Moravia nel Medioevo (Repubblica Ceca). *Bollettino della Società di Studi Valdesi.* № 174. P. 109–125 [in Italian].

Czołowski A. (Ed.) (1892). Najstarsza księga miejska. *Pomniki dziejowe Lwowa. Z Archiwum miasta*. Lwów : Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa. T. 1. [in Latin].

Czołowski A. (Ed.) (1896). Księga przychodów i rozchodów miasta 1404–1414. *Pomniki dziejowe Lwowa. Z Archiwum miasta*. Lwów : Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa. T. 2. [in Latin].

Czołowski A. (Ed.) (1905). Księga przychodów i rozchodów miasta 1414–1426. *Pomniki dziejowe Lwowa. Z Archiwum miasta*. Lwów : Nakładem gminy król. stoł. miasta Lwowa, 1905. T. 3. [in Latin].

Deér I. (Ed.) (1938). Chronicon Hungaro-Polonicum. *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum* / ed. I. Szentpétery. Budapestini : Academia Litter. Hungarica atque Societate Histor. Hungarica in partem impensarum venientibus Typographiae Reg. Universitatis Litter. Hung. Sumptibus, 1938. Vol. 2. S. 289–320 [in Latin].

Dąbrowski D., Jusupović A. (Eds.) (2017). Chronica Galiciano-Voliniana (Chronica Romanoviciana). *Monumenta Poloniae historica*. Kraków ; Warszawa : PWN ; PAU. Nova Series. T. XVI. [in Old Slavonic].

Dlugossii Joannes (1964). Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / red. J. Dąbrowski. Warszawa : PWN. Lib. 1–2. [in Latin].

Dlugossii Joannes (1970). Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in. Warszawa : PWN. Lib. 3–4. [in Latin].

Dlugossii Joannes (1973). Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in. Warszawa : PWN. Lib. 5–6. [in Latin].

Dlugossii Joannes (1975). Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in. Warszawa : PWN. Lib. 7–8. [in Latin].

Dlugossii Joannes (1975). Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. Z. Budkowa i in.Warszawa : PWN. Lib. 9. [in Latin].

Dlugossii Joannes (1997). Annales seu Cronicae incliti regni Poloniae / komit. red. K. Baczkowski i in. Warszawa : PWN. Lib. 10–11. [in Latin].

Döllinger I. von (1890). Beiträge Zur Sektengeschichte Des Mittelalters. München: Beck. [in German].

Fedoruk A. (2017). Obloga Halycha 1387 roku u svitli vitchyznianoyi istoiografiyi. Halych. Zbirnyk naukovykh prac' / ed. M. Voloshchuk. Ivano-Frankivsk : Lileya-NV. Vyp. 2. S. 194–206 [in Ukrainian].

Hammann G. (1971). Waldenser in Ungarn, Siebenbürgen Und Der Slowakei. *Zeitschrift für Ostforschung: Länder und Völker im Östlichen Mitteleuropa*. Bd. 20. № 3. P. 428–441 [in German].

Haupt H. (1886). Der waldensische Ursprung des Codex Teplensis und der vorlutherischen deutschen Bibeldrucke gegen die Angriffe von Franz Jostes. Stahel. Würzburg. [in German].

Homza M. (2009). Uhorsko-pol'ská kronika. Nedocenený prameň k dejinám strednej Európy. Bratislava : Libri Historiae, Post scriptum. [in Slovakian].

Joannis de Czarnkow (1872). Chronicon Polonorum. *Monumenta Poloniae historica* / ed. A. Bielowski. Lwów : Nakładem własnym, 1872. T. 2. S. 619–756. [in Latin].

Kieckhefer R. (1979). Repression of Heresy in Medieval Germany. Liverpool : Liverpool University Press [in English].

Kristó Gy. (Ed.) (1996). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alap, Nemzeti Kulturalis Alap Levéltári Kollégiuma. T. 4 : (1315–1317). [in Hungarian].

Kristó Gy. (Ed.) (1998). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged: Országos Tudományos Kutatási Alap, Nemzeti Kulturalis Alap Levéltári Kollégiuma, 1998. T. 5 : (1318–1320). [in Hungarian]

Kristó Gy. (Ed.) (1990). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Kulturális és történelmi emlékek feltárása nyilványtartása és kiadása. T. 7 : (1323). [in Hungarian].

Kurze D. (1975). Quellen Zur Ketzergeschichte Brandenburgs Und Pommerns. Berlin ; New York : de Gruyter. [in German].

Kürbis B. (Ed.) (1970). Chronica Poloniae Maioris. *Monumenta Poloniae historica*. Warszawa : PWN. Series Nova. T. 8. [in Latin].

Leff G. (1999). Heresy in the Later Middle Ages: The Relation of Heterodoxy to Dissent. Manchester : Manchester Univ. Press [in English].

Marina Benedetti M., Cameron E. (2022). A Companion to the Waldenses in the Middle Ages, vol. 103. Leiden : Brill. [in English].

Pais D. (Ed.) (1938). P. magistri, qui Anonymus dicitur Gesta Hungarorum / praefatus est textumque recensuit E. Jakubovich. *Scriptores rerum Hungaricarum tempore ducum regumque stirpis Arpadianae gestarum* / ed. I. Szentpétery. Budapestini : Academia Litter. Hungarica atque Societate Histor. Hungarica in partem impensarum venientibus Typographiae Reg. Universitatis Litter. Hung Sumptibus, 1998. V. 1. S. 13–118. [in Latin].

Patschovsky A. (1980) Waldenserverfolgung in Schweidnitz 1315. *Deutsches Archiv für Die Erforschung des Mittelalters*. № 36. S. 137–176 [in German].

Peshchak M. (Ed.) (1974). Hramoty. Kyiv : Nauk. dumka, 1974. [in Ukrainian].

Petreman Ch. Peter Zwicker: A Fair but Fervent German Inquisitor. URL: https://www.academia.edu/7519093/Peter_Zwicker_A_Fair_but_Fervent_German_Inquisitor [in English].

Plezia M. (Ed.) (1994). Magistri Vincentii dicti Kadłubek Chronica Polonorum. *Monumenta Poloniae historica*. Cracoviae : Sumptibus Academiae Polonae Scientiarum et litterarum, 1994. Nova series. T. 11. [in Latin].

Piti F. (Ed.) (1999). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Kutatási Alap. T. 23 : (1339). [in Hungarian].

Piti F. (Ed.) (2001). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Nemzeti Kulturalis Örökség Miniszteriuma. T. 24 : (1340). [in Hungarian].

Piti F. (Ed.) (2004). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Nemzeti Kutatási és Feljesztési Programok. T. 20 : (1336). [in Hungarian].

Piti F. (Ed.) (2007). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Nemzeti Kulturalis Örökség Miniszteriuma. T. 27 : (1343). [in Hungarian].

Piti F. (Ed.) (2012). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Országos Tudományos Alapprográmok. T. 22 : (1338). [in Hungarian].

Piti F. (Ed.) (2013). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Szegedi Középkorász Műhely. T. 29 (1345). [in Hungarian].

Sebők F. (Ed.) (2004). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Nemzeti Kulturalis Örökség Miniszteriuma. T. 25 : (1341). [in Hungarian].

Sebők F. (Ed.) (2007). Anjou-kori oklevéltár. Budapest; Szeged : Nemzeti Kutatási és Feljesztési Programok. T. 31 (1347). [in Hungarian].

Sedlák V. (Ed.) (1987). Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae : in 2 t. / ad edendum praeparavit. Bratislava : Sumptibus Akademiae Scientiarum Slovaciae. T. 2 : inde ab anno MCCCXV usque ad anno MCCCXXIII. [in Latin].

Sperka J. (2006). Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370–1401. Studium o elicie władzy w relacjach z monarchą. Katowice : Wyd-wo Uniwersytetu Śląskiego. [in Polish].

Sperka J. (2011). Zarys migracji rycerstwa śląskiego na ziemie Rusi koronnej w okresie panowania Władysława Jagiełły. *Kniazha doba : istoriya i kultura*. Lviv. Vyp. 5. S. 221–230 [in Polish].

Sperka J. (2012). Z dziejów migracji rycerstwa śląskiego na ziemie Rusi Koronnej w końcu XIV i w początkach XV wieku (wstępne rozpoznanie). *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych* / ed. W. Bukowski i T. Jurek. Kraków : Societas Vistulana,. T. 1. S. 519–550. [in Polish].

Stasiuk A. (2017). Halych magdeburz'kyy: do 650-yi richnyci pershoyi zgadky pro mis'ke pravo. *Halych. Zbirnyk naukovykh prac'* / red. M. Voloshchuk. Ivano-Frankivsk : Lileya-NV, 2017. Vyp. 2. C. 147–155. [in Ukrainian].

Stock B. (1983). The Implications of Literacy: Written Language and Models of Interpretation in the Eleventh and Twelfth Centuries. Princeton Univercity Press. [in English].

Sułkowska-Kuraś I., Kuraś St. (Eds.) (1970). Zbiór dokumentów małopolskich. Wrocław; Warszawa; Kraków : Zakład narodowy imienia Ossolińskich ; PAN. Cz. 5 : dokumenty z lat 1401–1440. [in Latin].

Sułkowska-Kuraś I., Kuraś St. (Eds.) (1974). Zbiór dokumentów małopolskich. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk : Zakład narodowy imienia Ossolińskich ; PAN. Cz. 6 : dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1386–1417. [in Latin].

Sułkowska-Kuraś I., Kuraś St. (Eds.) (1975). Zbiór dokumentów małopolskich. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk : Zakład narodowy imienia Ossolińskich ; PAN. Cz. 7 : dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1418–1434. [in Latin].

Swoboda W. (1973). Waldensi na Pomorzu Zachodnim i w Nowej Marchii w świetle protokołów szczecińskiej inkwizycji z lat 1392–1394. *Materiały Zachodniopomorskie*. T. 19. P. 493–509. [in Polish].

Szentpétery I. (Ed.) (1923). Regesta rerum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. Budapest : MTA, 1923. T. 1 : (1001–1270). [in Hungarian].

Szentpétery I. (Ed.) (1943). Regesta rerum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. Budapest : MTA, 1943. T. 2 : (1255) 1270–1301). V. 1 : (1255–1272). [in Hungarian].

Szentpétery I., Borsa I. (Eds.) (1961). Regesta rerum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. Budapest : Akademiai kiadó. T. 2 : (1270–1292). V. 2–3. [in Hungarian].

Szentpétery I., Borsa I. (Eds.) (1987). Regesta rerum stirpis Arpadianae critico-diplomatica. Budapest : Akademiai kiadó. T. 2 : (1290–1301). [in Hungarian].

Szymański J. (2003). Johannes Swenkenfeldt – inquisitor et martyr. *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka*. № 1. S. 1–17. [in Polish].

Szymański J. (2004). Articuli secte Waldensium na tle antyheretyckich zbiorów rękopiśmiennych biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego. *Studia Źródłoznawcze*. № 42. P. 85–96 [in Polish].

Tęgowski J. (2012). Nieznane nadanie Władysława Jagiełły dla Benedykta węgierskiego kasztelana Halicza, i jego braci. Przyczynek źródłowy do dziejów Rusi Halickiej. *Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych* / red. W. Bukowski i T. Jurek. Kraków : Societas Vistulana. T. 2. S. 1341–1348. [in Polish].

Varjú E. (Ed.) (1908). Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli Losonczi Bánffy család történetéhez. Budapest : Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája. T. 1 (1214–1457). [in Latin].

Välimäki R. (2019). Heresy in Late Medieval Germany: The Inquisitor Petrus Zwicker and the Waldensians. Woodbridge, Suffolk, UK: A York Medieval Press publication in association with the Boydell Press. [in English].

Voloshchuk M., Dąbrowski D. (2020). Kniaz' Danylo Romanovych ta uhors'ki koroli 1205–1235 rr. (u vidpovid' Volodymyrovi Aleksandrovychu). Chastyna 1. *Halychyna: naukovyy i kul'turno-prosvitniy krayeznavchyy chasopys*. Ivano-Frankivsk. Vyp. 33. S. 37–59. [in Ukrainian].

Voloshchuk M., Fedoruk A. (2019). Obloha Halycha 1387 r.: narys zarubizhnoyi istoriografiyi. *Halych. Zbirnyk naukovykh prac'* / ed. M. Voloshchuk. Ivano-Frankivsk : Lileya-NV, 2019. Vyp. 4. S. 117–132. [in Ukrainian].

Voloshchuk M. (2014) «Rus'» v Uhors'komu korolivstvi (XI – druga polovyna XIV st.): suspil'no-politychna rol', maynovi stosunky, migraciyi / ed. L. Voytovych. Ivano-Frankivsk : Lileya-NV, [in Ukrainian].

Voloshchuk M. (2021). Ruthenians (the Rus') in the Kingdom of Hungary, 11th to Mid-14th Centuries. Settlement, Property, and Socio-Political Role / translated by Y. Prykhodko. *East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450* / general eds F. Curta and D. Zupka. Leiden ; Boston : Brill. Vol. 76. [in English].

Werner E. (1964). Ideologiya nemecko-avstriyskogo val'denstva v XIV v. Sredniye veka. T. 25. S. 113–127 [in Russian].